

האם מותר שיהיה לאדם תחביבים

1. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לה עמוד ב

תנו רבנן ואספת דגנך מה תלמוד לומר? לפי שנאמר לא ימוש ספר התורה הזה מפיד יכול דברים ככתבן? תלמוד לומר ואספת דגנך הנהג בהן מנהג דרך ארץ דברי רבי ישמעאל
רבי שמעון בן יוחי אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורע בשעת הרוח תורה מה תהא עליה? אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים שנאמר ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו' ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי עצמן שנאמר ואספת דגנך, ולא עוד אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידן שנאמר ועבדת את אויבך וגו'.
אמר אביי הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן כרבי שמעון בן יוחי ולא עלתה בידן.

2. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף צט עמוד ב *סימלג כי תנטימ (לכאורה) סותרים את עצמם המקור ד.ל.ל.*

אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי אפי' לא קרא אדם אלא קרית שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש ודבר זה אסור לאומרו בפני עמי הארץ ורבא אמר מצוה לאומרו בפני עמי הארץ.
שאל בן דמה בן אחותו של ר' ישמעאל את ר' ישמעאל כגון אני שלמדתי כל התורה כולה מהו ללמוד חכמת יונית? קרא עליו המקרא הזה לא ימוש ספר התורה הזה מפיד והגית בו יומם ולילה צא ובדוק שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ולמוד בה חכמת יונית.

הסתייגות, disclaimer: המקור 1 הגיוני ד.ל.ל. ת"י 1872: כתיב 2 ד.ל.ל. תורה והלכות 223/תמ"א

מנחות	ברכות	
"לא ימוש ספר התורה הזה מפיד" - חייב כל רגע בלימוד תורה	"הנהג בהם מנהג דרך ארץ" (תורה ועבודה)	רבי ישמעאל
יוצא ידי חובת תלמוד תורה בקריאת שמע שחרית וערבית	בזמן שישראל עושים רצונו של מקום חייבים כל רגע בלימוד תורה	רבי שמעון בר יוחאי

3. שולחן ערוך אורח חיים סימן קנו סעיף א

יילך לעסקיו, דכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עוון, כי העוני יעבירונו על דבר קונו. ומכל מקום לא יעשה מלאכתו עיקר אלא עראי, ותורתו קבע, וזה וזה יתקיים בידו.

4. ביאור הלכה סימן קנו על סעיף א

סופה בטלה וגוררת עוון - כתבו הספרים. שזהו נאמר לכלל העולם, שאין כולם יכולים לזכות לעלות למדרגה רמה זו, להיות עסקם רק בתורה לבדה. אבל אנשים יחידים יוכל להימצא בכל עת באופן זה [וזהו שאמרו בברכות, דף לו עמוד ב: "הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידן", רצונם לומר - דווקא "הרבה"], והקב"ה בוודאי ימציא להם פרנסתם, וכעין זה כתב הרמב"ם פרק יג מהלכות שמיטין ויובלות: "ולא שבט לוי בלבד" וכו', עיין שם. ובפרט אם כבר נמצאו אנשים שרוצים להספיק לו צרכיו כדי שיעסוק בתורה - בוודאי לא שייך זה, ויששכר וזבולון יוכיח:

הראב"ד, ע"כ נותן הוא ג"כ שיעור מוגבל לבין השמשות, ור' יוסי ס"ל שאינו במציאות כפועל דבר של רשות, שאינו לא ממעשיהם של רשעים ולא ממעשיהם של צדיקים, כ"א בכח, ע"כ א"א לעמוד עליו, ונגד זה ג"כ א"א לעמוד על זמן מורגש, שאינו מן היום ומן הלילה.

ד. רבי יוסי אומר, ביה"ש כהרף עין זה נכנס וזה יוצא וא"א לעמוד עליו. נראה לתן רמז במחלוקת רבי יהודה ורבי יוסי, אם יש לעמוד על זמן בין השמשות, או שאין שיעור מורגש כלל לבין השמשות. וי"ל ע"פ דברי חז"ל במדרש¹, "ויקרא ד' לאור יום אלו מעשיהם של צדיקים, ולחושך קרא לילה אלו מעשיהם של רשעים". והנה בחובת הלבבות² חקר אם יש במציאות ענין ממוצע בין מעשה המצות לעבירות, והחליט שאין ביניהם ממוצע כלל, שהרי ההכרח הוא מכלל מעשה המצוה, והמותר נכנס בשער האסור. אמנם יש לדון בדבריו ז"ל. ומדברי הראב"ד בשער הקדושה שבספר בעלי הנפש, משמע שיש מציאות ג"כ לדבר של רשות. וי"ל שזה רמוז ג"כ בענין מחלוקתם הטבעית, שכיון שלילה רומז למעשיהם של רשעים ויום למעשיהם של צדיקים, א"כ בין השמשות, שהוא הממוצע בין יום ללילה, רומז על עניני הרשות. ור"י ס"ל שיש במציאות עניני רשות כדעת

6. משנה ברורה סימן קנה

(ד) שלא יעבירונו - דעיקר מצות ת"ת אין לה שיעור וחיובה הוא כל היום כ"ז שיש לו פנאי וכדכתיב לא ימוש ספר התורה הזה מפיד וגו', וכשיש לו פנאי והוא מבטל מלמוד תורה מרצונו הוא קרוב למה שאחז"ל [סנהדרין צ"ט] על הפסוק כי דבר ה' בזה זה שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק. ואחז"ל [ירושלמי סוף פ"ט דברכות] ר' חלקיה בשם ר' סימון-העושה תורתו עתים [ר"ל שאינו לומד אלא בעתות מיוחדות אף שיש לו פנאי ללמוד יותר]-הרי זה מפר ברית ויליף זה מן הכתוב עת לעשות לה' הפרו תורתך [ועי"ש בפירוש הפני משה] אלא הכונה בקביעת עתים לתורה הוא שצריך האדם ליחד עת קבוע בכל יום שלא יעבירונו בשום פעם. ואם אירע לו אונס שלא היה יכול להשלים הקביעות שלו ביום יהיה עליו כמו חוב וישלימו בלילה וכדאמרינן [עירובין ס"ה] רב אחא בר יעקב יזיף ביממא ופרע בלילא.

7. אבן האזל הלכות מלכים פרק ג הלכה ה

[ה - ו] המלך אסור לשתות דרך שכרות שנאמר אל למלכים שתו יין, אלא יהיה עוסק בתורה ובצרכי ישראל ביום ובלילה שנאמר והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו. וכן לא יהא שטוף בנשים אפילו לא היתה לו אלא אחת לא יהיה מצוי אצלה תמיד כשאר הטפשים, שנאמר אל תתן לנשים חילך על הסרת לבו הקפידה תורה שנאמר ולא יסור לבבו שלבו הוא לב כל קהל ישראל לפיכך דבקו הכתוב בתורה יותר משאר העם שנאמר כל ימי חייו. אלא יהיה עסוק, יש לדקדק במה שכתב הרמב"ם דין מיוחד במלך שדבקו הכתוב בתורה יותר משאר העם שנאמר כל ימי חייו ולכן חייב לעסוק בתורה יותר משאר העם. וקשה דבהל' ת"ת פ"א הל' כ' כתב עד אימת חייב ללמוד תורה עד יום מותו שנאמר ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך ומבואר דזה דין בכל אדם מישראל? ונראה דכאן אנו דנין באיסור המלך לשתות אף שרוצה להתענג בשתייה, וכן בהל' ו' שרוצה להיות מצוי אצל אשתו וזה אינו אלא במלך, אבל הדיוט מותר לו להתענג אף שזה יגרום לבטול תורה בהכרח ע"י השיכרות או בעילות נשים, ולהדיוט אינו אסור אלא לבטל תורה בלי כל סיבה שאז אם הוא מסיר לבו מהתורה עובר על ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך ועוד הרבה פסוקים מחיובי ת"ת, ועי' בספר מעלות התורה בתחילתו שמנה יותר משלשים מ"ע ומל"ת על ביטול תורה.